

Viešųjų subjektų mokėjimų, kurių atlikimą reglamentuoja Lietuvos Respublikos mokėjimų, atliekamų pagal komercines sutartis, vėlavimo prevencijos įstatymas, terminų analizė

2020

Šia ataskaita siekiama išnagrinėti, kaip viešieji subjektai laikosi mokėjimų atlikimo terminų ir kaip vykdoma mokėjimų proceso kontrolė, atsižvelgiant į Mokėjimų, atliekamų pagal komercines sutartis, vėlavimo prevencijos įstatymą (toliau – Mokėjimų vėlavimo prevencijos įstatymas), kurio aktuali redakcija įsigaliojo 2013 m. kovo 1 d., taip pat aptarti, kaip jie įgyvendina 2011 m. vasario 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2011/7/ES dėl kovos su pavėluotu mokėjimu, atliekamu pagal komercinius sandorius (OL 2011 L 48, p. 1) (toliau – Direktyva).

Atliekant analizę svarbu pažymėti, kad Mokėjimų vėlavimo prevencijos įstatymo 4 straipsnis nustato mokėjimo laikotarpį ir palūkanų skaičiavimą sudarant komercines sutartis tarp ūkio subjektų. Minimame straipsnyje numatoma, kad komercinėje sutartyje tarp ūkio subjektų nustatytas mokėjimo už perduotas prekes, suteiktas paslaugas ar atliktus darbus laikotarpis **negali būti ilgesnis negu 60 kalendorinių dienų**¹ nuo prekių gavimo, paslaugų suteikimo ar darbų atlikimo dienos, išskyrus atvejus, kai dėl to komercinėje sutartyje aiškiai susitariama kitaip. Jeigu komercinėje sutartyje tarp ūkio subjektų mokėjimo diena arba laikotarpis nenustatyti, komercinėje sutartyje ar analizuojamame įstatyme nustatytos palūkanos skaičiuojamos **praėjus 30 kalendorinių dienų**² nuo dienos, kai skolininkas gauna sąskaitą faktūrą arba lygiavertį dokumentą.

Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos (toliau – Ministerija) 2016 m. atliktoje Mokėjimų vėlavimo prevencijos įstatymo analizėje buvo pateiktas pasiūlymas bendradarbiaujant kartu su Viešųjų pirkimų tarnyba (toliau – VPT) įvertinti, kaip laikomasi Mokėjimų vėlavimo prevencijos įstatymo nuostatų sudarant komercines sutartis tarp viešųjų ir privačių subjektų. Šis pasiūlymas buvo suformuluotas remiantis tuo, kad Viešųjų pirkimų įstatymo (toliau – VPI) 86 straipsnio (Pirkimo sutarties ir preliminariosios sutarties sudarymas) 9 punkte nurodoma, kad „Perkančioji organizacija laimėjusio dalyvio pasiūlymą, **sudarytą pirkimo sutartį**, preliminariąją sutartį ir šių sutarčių pakeitimus, išskyrus informaciją, kurios atskleidimas prieštarautų informacijos ir duomenų apsaugą reguliuojantiems teisės aktams arba visuomenės interesams, pažeistų teisėtus konkretaus tiekėjo komercinius interesus arba turėtų neigiamą poveikį tiekėjų konkurencijai, ne vėliau kaip per 15 dienų nuo pirkimo sutarties ar preliminariosios sutarties sudarymo ar jų pakeitimo, bet ne vėliau kaip iki pirmojo mokėjimo pagal ją pradžios Viešųjų pirkimų tarnybos nustatyta tvarka **turi paskelbti Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje**³“, o VPI 87 straipsnis apibrėžia sutarčių turinį: „4) **mokėjimo tvarka**. Mokėjimo laikotarpiai turi atitikti Lietuvos Respublikos mokėjimų, atliekamų pagal komercines sutartis, vėlavimo

¹ Mokėjimų vėlavimo prevencijos įstatymas: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.224224/asr>.

² Ten pat.

³ Viešųjų pirkimų įstatymas: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/b63962122fcb11e79f4996496b137f39>.

prevencijos įstatymo 5 straipsnyje nustatytus reikalavimus.“⁴ Remiantis nustatyta VPI prievole skelbti viešųjų pirkimų sutartis, kuriose nurodyta mokėjimo tvarka, buvo daroma prielaida, kad VPT atlieka pirkimo sutarčių priežiūrą ir gali turėti informacijos apie minėtų VPI straipsnių pažeidimus.

Atsižvelgiant į ankstesnėje Ministerijos analizėje pateiktą pasiūlymą, buvo susisiepta su VPT, siekiant išsiaiškinti, kaip viešieji subjektai laikosi minėtame įstatyme nustatytų atsiskaitymo terminų, todėl pagal turimas galimybes buvo paprašyta VPT pasidalyti turima informacija, atliktomis analizėmis, patikrinimų duomenimis ar kita susijusia informacija apie tai, kaip viešųjų pirkimų sutartis vykdantys ūkio subjektai laikosi atsiskaitymo terminų. VPT pateikė atsakymą, kad atlikdama pirkimų ir pirkimo sutarčių vertinimą ir (arba) patikrinimą bei nustačiusi atsiskaitymo terminų nesilaikymo tarp ūkio subjektų atvejus, vykdant viešųjų pirkimų sutartis, vertinimo išvadose ir (arba) patikrinimo ataskaitose **VPT teikia tik pastabas, tačiau jokių duomenų apie tai nekaupia, tikslingos priežiūros neatlieka.**

Svarbu pažymėti, kad VPT centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje (CVP IS) sutarčių viešinimo posistemėje (VPM IS) 2020 m. lapkričio 17 d. įdiegė pakeitimus, kurių nebuvo iki šios analizės pradžios⁵. VPT perkančiosioms organizacijoms įvedė reikalavimą nurodyti **faktinę sutarties įvykdymo vertę ir faktinę sutarties įvykdymo datą** – anksčiau to nereikalavo (žr. 1 pav.). Vertėtų atkreipti dėmesį, kad šie pakeitimai yra rekomendacinio pobūdžio, jie nėra privalomi perkančiosioms organizacijoms. Visgi jie gali padėti VPT pastebėti atliekamų mokėjimų faktinį vėlavimą, vėlavimo trukmę, bet nepadės įvardyti konkrečių vėlavimo priežasčių. Pastarąsias VPT turės aiškintis individualiai. VPT taip pat pažymi, kad, faktinei sutarties įvykdymo datai ir faktinei sutarties vertei paaiškėjus anksčiau, nei sueis numatytas sutarties įvykdymo terminas, tokią informaciją reikėtų pildyti iš karto, kai ji tampa žinoma, o suejus numatytam sutarties įvykdymo terminui, kuris nurodytas CVP IS, neužpildžiusiam faktinės sutarties įvykdymo vertės ir datos duomenų pirkimų vykdytojui el. paštu bus išsiųstas priminimas apie tokią galimybę⁶.

Visgi VPT savo atsakyme aiškiai konstatuoja, kad jokios tikslingos priežiūros ji neatlieka, o pranešime žiniasklaidai apie minėtus pakeitimus akcentuojama šių pakeitimų nauda stebint ir planuojant vėlesnius viešuosius pirkimus, tad kokią įtaką šie sistemos atnaujinimai darys Mokėjimų vėlavimo prevencijos įstatymo laikymosi priežiūrai, vertėtų pasidomėti praėjusius tam tikram laikui.

⁴ Ten pat.

⁵ Viešųjų pirkimų tarnyba. Rasta: <https://vpt.lrv.lt/lt/naujienos/cvp-is-pakeitimai-susije-su-sudarytu-sutarciau-viesinimu>.

⁶ Ten pat.

1 pav. Atnaujinimai sutarčių viešinimo posistemėje (VPM IS). Atnaujinimai pažymėti raudonai.

Struktūrizuoti duomenys apie sutartis, kai nėra procedūrinių ataskaitų

Funkcijos

Saugoti

Saugoti ir grįžti

Grįžti neišsaugant

Skaičiuoti

Paslaugos

Kortelė

Pirkimas susijęs su tiriami situacija

Situacija

II. SUTARTIES OBJEKTAS

Prekes

Paslaugos

Darbai

III. SUTARTIES OBJEKTO PAVADINIMAS

IV. SUTARTIES OBJEKTO KODAS (-AI) PAGAL BVPŽ

Pagrindinis pirkimo objektas pagal BVPŽ

Eil. Nr.	Kodas	Pavadinimas	Kodas	Pavadinimas
		Medis		

Papildomas (-i) pirkimo objektas (-ai) pagal BVPŽ (jei yra)

Eil. Nr.	Kodas	Pavadinimas	Kodas	Pavadinimas

V. SUTARTIES ŠALYS

Perkančioji organizacija (duomenys gali būti kartojami, jei sutartis sudaroma kelių perkančiųjų organizacijų vardu)

Kodas, pavadinimas	Pavadinimo patikslinimas	Adresas	Šalis
211950810 Vilniaus universitetas		Universiteto g. 3, LT-01503 Vilnius	Lietuva

Tiekėjas (-ai)

Kodas, pavadinimas	Patikslinimas	Adresas	Šalis

VI. SUTARTIES VERTĖ

Bendra numatoma pirkimo sutarties vertė (EUR)
(įskaitant visus privalomus mokesčius ir atsižvelgiant į visus galimus pratešimus)

VI.I. Faktinė sutarties įvykdymo vertė

Faktinė sutarties vertė (EUR), pildoma įvykdytus sutartį ir atsiskaičius su tiekėjais

VII. SUTARTIES GALIOJIMAS

Sutarties galiojimo trukmė su numatytais pratešimais iki

VII.I. Faktinė sutarties įvykdymo data

Faktinė sutarties įvykdymo ir atsiskaitymo data

VIII. DOKUMENTAI (dokumentus galima prisegti tik po išsaugojimo)

Šaltinis. CPV IS sutarčių viešinimo posistemė VPM IS.

Siekiant išsiaiškinti, kaip **užtikrinamas tinkamas ir sklandus** Mokėjimų vėlavimo prevencijos įstatymo laikymasis, ir atsižvelgiant į tai, kad VPT sutarčių priežiūros neatlieka ir duomenų apie pažeidimus iki šiol nekaupia, toliau šioje analizėje keliami klausimai:

- Kaip vyksta atsiskaitymų tarp ūkio subjektų kontrolė viešajame ir privačiame sektoriuose?
- Kokios priežastys lemia atsiskaitymų vėlavimą?
- Kokia Lietuvos padėtis įgyvendinant Direktyvą, palyginti su kitomis šalimis?
- Kokias naujausias priemones Europos Komisija yra numachiusi Direktyvos įgyvendinimui užtikrinti?
- Kokios priemonės gali padėti pagerinti Mokėjimų vėlavimo prevencijos įstatymo laikymąsi privačiame ir viešajame sektoriuose?

Analizė parengta remiantis šiais klausimais, siekiant išsiaiškinti, kaip viešieji subjektai laikosi Mokėjimų vėlavimo prevencijos įstatyme nustatytų atsiskaitymo terminų.

1. Viešojo sektoriaus atsiskaitymų kontrolė

Atliekant analizę buvo bendradarbiauta su Ministerijos Viešųjų pirkimų skyriumi, taip pat su Finansų skyriumi, siekiant surinkti jau turimus duomenis apie atliekamus atsiskaitymus ir aptarti, kaip vykdoma jų kontrolė. Svarbu pažymėti, kad bendros mokėjimo kontrolės sistemos viešajame sektoriuje nėra. Nuo 2018 m., vadovaudamasi Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymo 103 straipsnio 1 ir 3 dalimis, Lietuvos Respublikos Vyriausybė nutarė patvirtinti Centralizuoto viešojo sektoriaus subjektų buhalterinės apskaitos organizavimo tvarkos aprašą (toliau – Buhalterinės apskaitos organizavimo tvarkos aprašas), kuriuo siekiama sukurti bendrą buhalterinę sistemą, padėsiančią vykdyti valstybės lėšų panaudojimo kontrolę, tačiau sistema yra fragmentuota, o viešai prieinamos informacijos, kaip šis centralizacijos procesas vyksta, nėra.

Šiuo metu, pagal patvirtintą Buhalterinės apskaitos organizavimo tvarkos aprašą, viešojo sektoriaus subjektas, kurio buhalterinę apskaitą tvarko centralizuotos apskaitos įstaiga – biudžetinė įstaiga, kuriai yra perduotas viešojo sektoriaus subjekto (-ų) apskaitos tvarkymas, turėtų naudoti **bendroje viešojo sektoriaus finansų valdymo informacinėje sistemoje (toliau – bendra IS)** pateikiamą apskaitos informaciją. Viešojo sektoriaus subjektas per „E. sąskaitą“ gautą apskaitos informaciją kaip oficialiuosius elektroninius dokumentus turėtų teikti per bendrą IS⁷, tačiau ši bendra IS netaikoma savivaldybės kontroliuojamiems viešojo sektoriaus subjektams. Visgi svarbu pažymėti, kad parengtas Vyriausybės nutarimo projektas dėl bendros IS naudojimo, kuriame buvo nurodyta parengti viešojo sektoriaus perėjimo prie bendros IS veiksmų planą, patvirtintas nebuvo.

Be kita ko, minėtina, kad siekių standartizuoti ir centralizuoti buhalterinę apskaitą yra, o kai kurios iniciatyvos jau plačiai taikomos (pvz., E. sąskaita), bet bendra sistema vis dar nesukurta. Pagal tai, kaip atliekami mokėjimai, viešasis sektorius šiuo metu turėtų būti skirstomas į valstybės įstaigas bei savivaldybes ir jų įstaigas. Valstybės įstaigas (ministerijos ir įstaigos prie ministerijų, valstybinės biudžetinės įstaigos ir pan.) šiuo metu aptarnauja Nacionalinis bendrųjų funkcijų centras (toliau – NBFC), kuris ir apmoka sąskaitas. Tačiau savivaldybės ir jų biudžetinės įstaigos bei jų įmonės nėra prijungtos prie šios bendros sistemos, o viešai prieinamos informacijos apie jų buhalterinės apskaitos standartizaciją nėra. Atsižvelgiant į tai, toliau šiame skyriuje bus atskirai aptariamos ir analizuojamos valstybės institucijų bei atskirai savivaldybių kontroliuojamų viešojo sektoriaus subjektų atliekamų mokėjimų sistemos.

1.1. Valstybės institucijos

Siekiant racialesnio valstybės biudžeto lėšų panaudojimo, nuo 2018 m. liepos 3 d. NBFC veikla orientuota į 215 valstybės įstaigų aptarnavimą teikiant buhalterinės apskaitos ir personalo administravimo paslaugas centralizuotai⁸. Konsoliduojant valstybės įstaigų personalo administravimo ir buhalterinės

⁷ Centralizuoto viešojo sektoriaus subjektų buhalterinės apskaitos organizavimo tvarkos aprašas: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/355619215f1f11e896f6c1bcca8cd3a8/asr>.

⁸ Nacionalinis bendrųjų funkcijų centras: <https://nbfc.lrv.lt/lt/veiklos-sritys-1/apie-nbfc>.

apskaitos procesus NBFC siekiama juos standartizuoti, kad būtų užtikrintas didesnis efektyvumas ir greitesnis atlikimas. Toks valstybės institucijų ir įstaigų bendrųjų funkcijų procesų koncentravimo modelis sėkmingai taikomas tokiose šalyse kaip Suomija, Estija, Airija, Jungtinė Karalystė, Prancūzija ir įvairiose verslo organizacijose užsienyje ir Lietuvoje⁹.

Planuojama, kad visų Vyriausybei atskaitingų biudžetinių valstybės įstaigų (iš viso beveik 330, kuriose dirba per 100 tūkst. darbuotojų) tiek personalo administravimo, tiek buhalterinės apskaitos funkcijų konsolidavimas bus baigtas iki 2022 m. pabaigos.

Atliekant šią analizę buvo kreiptasi į NBFC su prašymu pateikti informaciją, kaip buvo (yra) atrenkamos įstaigos, kurios prijungtos prie NBFC. Taip pat buvo prašoma pateikti duomenis, kiek vidutiniškai trunka apmokėti sąskaitą nuo jos išrašymo dienos ir ar pastebima, kad mokėjimai vėluoja.

NBFC pateiktoje informacijoje nurodoma, kad 2018 m. vasario 7 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu NBFC savininko teises ir pareigas įgyvendina Finansų ministerija, kuri, atsižvelgdama į Vyriausybei pavaldžių įstaigų pasirengimą perduoti buhalterinės apskaitos ir personalo administravimo funkcijų administravimą centralizuotam atlikimui, parengė minėtų funkcijų centralizavimo grafiką.

Remiantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. gegužės 23 d. nutarimu Nr. 488 „Dėl Centralizuoto viešojo sektoriaus subjektų buhalterinės apskaitos organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“¹⁰, užsakovo pateiktos sąskaitos apmokamos **per 5 d. d. Vėlavimų nesusidaro, jei sąskaitos yra tikslios ir pateikiamos laiku**. Svarbu pažymėti, kad kiekviena prie NBFC prijungta institucija gautą sąskaitą perduoda NBFC, o NBFC ją apmoka.

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad sąskaitos iš esmės apmokamos laiku, kartais vėluojama dėl nesklandaus NBFC aptarnaujamų institucijų sąskaitų perdavimo.

1.2. Savivalda

Atsižvelgiant į tai, kad savivaldybės ir jų kontroliuojami viešojo sektoriaus subjektai nėra prijungti prie NBFC, tačiau siekiant išsiaiškinti, kaip šie subjektai atlieka Mokėjimų vėlavimo prevencijos įstatymo kontrolę, buvo apklaustos savivaldybės. Savivaldybių asociacijai buvo išsiųstas prašymas pagal turimas galimybes pasidalinti turima informacija, kaip savivaldybės ir jų įmonės prižiūri atsiskaitymus pagal komercines sutartis ir kaip laikomasi minimo įstatymo. Savivaldybių asociacija centralizuotai išplatino prašymą savivaldybėms. Atliekant apklausą buvo gauti apibendrinti atsakymai iš 36 savivaldybių. Toliau pateikiama lentelė, kurioje nurodomi apibendrinti atsakymai, kokios yra taikomos Mokėjimų vėlavimo prevencijos įstatymo taikymo stebėsenos priemonės ir kokios dažniausiai pasitaikančios mokėjimų vėlavimo priežastys (žr. 1 lentelę).

⁹ Ten pat.

¹⁰ Centralizuoto viešojo sektoriaus subjektų buhalterinės apskaitos organizavimo tvarkos aprašas: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/355619215f1f11e896f6c1bcca8cd3a8?jfwid=-kyrux1vgn>.

1 lentelė. Apibendrinti savivaldybių atsakymai į klausimus.

Nr.	Savivaldybė	Taikomos stebėsenos priemonės	Mokėjimų vėlavimo priežastys
1.	Akmenės r.	Iš paslaugų ar prekių tiekėjų gauti mokėjimo dokumentai yra patikrinami per sutartyje nustatytą terminą. Jei sąskaitos faktūros ir jai priklausančių dokumentų duomenys teisingi, sutartyse nurodyto atsiskaitymo termino nelaukiama – sąskaitos apmokamos anksčiau nei po 30 d.	Kartais agentūros nepatvirtina mokėjimo prašymų , teikiamų sąskaitų apmokėjimo būdų, Tuomet kyla grėsmė neatsiskaityti su tiekėju ar rangovu per komercinėse sutartyse nurodytą terminą. Tokiu atveju savivaldybės sąskaitas faktūras turi apmokėti iš savo apyvartinių lėšų, kad tiekėjai ar rangovai neskaičiuotų delspinigių.
2.	Alytaus m.	Alytaus miesto savivaldybės administracija sudaromose darbų, prekių, paslaugų pirkimų sutartyse numato 30 kalendorinių dienų, o išimtiniais atvejais (ES, VIP projektai) – 60 kalendorinių dienų atsiskaitymo terminą. Vykdydami atsiskaitymus už atliktus darbus, paslaugas ar prekes šių terminų laikosi, dažniausiai atsiskaito kaip galima greičiau.	Kartais užtrunka laiko, kol iš finansuojančių institucijų gaunamos finansavimo lėšos (pvz.: dėl Lietuvos Respublikos automobilių kelių direkcijos reorganizacijos ar dėl kitų priežasčių). Tokiais atvejais, kad nebūtų pažeisti sutartiniai įsipareigojimai, jeigu tik yra galimybė, stengiamasi sąskaitas apmokėti iš kitų finansavimo šaltinių, o gavus tikslines lėšas, išlaidos padengiamos.
3.	Anykščių	Savivaldybės administracija ir biudžetinės įstaigos atsiskaitymo terminus daugiausia kontroliuoja naudodamos buhalterinės apskaitos programas, kuriose yra galimybė nurodyti atsiskaitymo terminus. Jei atsiskaitymo terminų nurodyti negalima, mėnesio pabaigoje sudaromi registrai, tikrinami likučiai, žiūrima, ar nėra pradelstų įsipareigojimų. Biudžetinės įstaigos mokėjimus atlieka laiku, kadangi sutartiniai įsipareigojimai sudaromi vadovaujantis įstaigoms skirta asignavimų suma konkrečioms metams. Biudžetinės įstaigos du kartus per mėnesį iš savivaldybės išdo prašo finansavimo pagal paraiškas gauti lėšų ir laiku atsiskaito su tiekėjais ir rangovais. Savivaldybės administracija vykdo projektus, kurie finansuojami iš Europos Sąjungos lėšų. Kai kuriuose projektuose pagal su rangovais sudarytus susitarimus yra nepervedama tam tikra sulaikoma suma, kol nebus įgyvendintas projektas. Įgyvendinus projektą ir gavus finansavimą, susidaręs įsiskolinimas pervedamas. Vėluojantys atsiskaityti skolininkai informuojami raštiškai, siunčiami suderinimo aktai. Savivaldybės kontroliuojamos įstaigos pagal sudarytas sutartis su tiekėjais ir rangovais atsiskaito sutartyse numatytais terminais. Pradelstų atsiskaitymų nėra. Šiose įstaigose atsiskaitymo terminai kontroliuojami naudojant apskaitos programas arba vykdoma gautų	Įgyvendinant kai kuriuos projektus, pagal sudarytus susitarimus su rangovais yra nepervedama tam tikra sulaikoma suma, kol nebus įgyvendintas projektas . Įgyvendinus projektą ir gavus finansavimą, susidariusi įsiskolinimo suma pervedama.

		sąskaitų kontrolė tam tikrą kiekvieno ateinančio mėnesio dieną per VMI (i.SAF kryžminis sutikrinimas). Įmonių klientai atsiskaito už paslaugas nežymiai vėluodami. Skolininkų sąrašai naudojant apskaitos programas sudaromi kiekvieną mėnesį ir, jei vėluojama atlikti mokėjimus, siunčiami įspėjimai arba įsiskolinimai išieškomi per teismą.	
4.	Birštono	Informacija nepateikta.	Mokėjimai atliekami laiku.
5.	Biržų r.	Biržų rajono savivaldybės administracijoje ir Biržų rajono viešojo sektoriaus subjektuose naudojamoje apskaitos sistemoje LABBIS yra galimybė fiksuoti atsiskaitymo terminus. Gautos sąskaitos apmokamos pagal Mokėjimų, atliekamų pagal komercines sutartis, vėlavimo prevencijos įstatyme nustatytus atsiskaitymo terminus.	Atsiskaityti su tiekėjais uždelsiama dėl dviejų priežasčių: vėluojančių įplaukų į savivaldybės biudžetą ir dėl projektų, kurių sąskaitos apmokamos, gavus lėšas iš įgyvendinančiųjų institucijų (mokėjimo agentūrų) . Kartais įgyvendinančiosios institucijos ilgai tikrina pateiktus mokėjimo prašymus ir dėl to užtrunka laiko, kol gaunamos lėšos. Negavus ES lėšų, neturima galimybės laiku apmokėti tam tikro projekto sąskaitų.
6.	Druskininkų r.	Informacija nepateikta.	Mokėjimai atliekami laiku.
	Elektrėnų r.	Už apskaitą atsakingi specialistai nuolat kontroliuoja atsiskaitymo terminus, biudžeto lėšų planavimo specialistai reguliuoja pinigų srautus, viešųjų pirkimų iniciatoriai darbų vykdymo ir atsiskaitymo terminus derina su apskaitos specialistais.	Mokėjimai atliekami laiku.
7.	Ignalinos r.	Informacija nepateikta.	Vėluojama atlikti mokėjimus tais atvejais, kai pavėluotai pateikiamos sąskaitos faktūros – išrašytos už praėjusį mėnesį gaunamos praėjus 30 dienų, tai yra kai pats tiekėjas uždelsia pateikti sąskaitą faktūrą.
8.	Jonavos r.	Informacija nepateikta.	Mokėjimai atliekami laiku.

9.	Jurbarko r.	Savivaldybė, kaip perkančioji organizacija, visus pirkimus vykdo jau turėdama patvirtintą finansavimą vienam ar kitam projektui arba prekėms ir paslaugoms įsigyti. Kaip laikomasi sutartyje su rangovu nurodytų terminų, stebi viešųjų pirkimų specialistas, taip pat už projekto vykdymą arba prekių ir paslaugų įsigijimą atsakingas specialistas.	Atsiskaitymų sutrikimai tikėtini, ypač dabar, karantino metu, kai viena ar kita agentūra vėluoja pervesti pinigus projektui finansuoti (neatliko patikros, laikinai trūksta žmogiškųjų išteklių ir pan.) . Kai kurias situacijas savivaldybė sprendžia naudodama kredito linijos lėšas (laikina skoliasi siekdama laiku apmokėti pagal rangos sutartis).
10.	Kaišiadorių r.	Informacija nepateikta.	Mokėjimai atliekami laiku.
11.	Kalvarijos	Visos gautos sąskaitos buhalterijoje registruojamos gautų sąskaitų faktūrų registravimo žurnale, jame fiksuojamos ir sąskaitos išrašymo, ir atsiskaitymo datos. Papildoma kontrolė: kiekvienas asmuo, vykdamas pirkimus, ir kiekviena Buhalterinės apskaitos skyriaus specialistė stebi, kaip tvarkomos jų buhalterinės srities sąskaitos ir laikomasi jų apmokėjimo terminų.	Mokėjimai atliekami laiku.
12.	Kauno m.	Kauno miesto savivaldybės ir juridiniai asmenys (savivaldybės biudžetinės įstaigos, savivaldybės viešosios įstaigos, kurių savininkė yra savivaldybė), siekdami lengviau atsekti sąskaitos faktūros ar lygiaverčio dokumento gavimo faktą, naudojami elektronine priemone – dokumentų valdymo sistema „Kontora“, kurioje yra fiksuojamos dokumento gavimo, išrašymo ir apmokėjimo datos. Atsiskaitydami stengiasi nedelsti, laikosi sutartyse nustatytų mokėjimo terminų.	Mokėjimai atliekami laiku.
13.	Kauno r.	Informacija nepateikta	Vėlavimų nepasitaiko.
14.	Kėdainių	Sąskaitos gaunamos tik elektroninėmis („E. sąskaita“) priemonėmis, taip pat siunčiamos el. paštu ir paštu. Sutartyse yra numatyti delspinigiai už kiekvieną vėlavimo dieną, o pačiose sutartyse yra nurodomi už sutarties laikymosi priežiūrą atsakingi asmenys, kurie ir atlieka mokėjimų priežiūrą.	Dažniausia vėlavimo priežastis – lėšų trūkumas, kai nesurenkama pakankamai mokesčių iš gyventojų . Vidutinis vėlavimo laikas 8–10 dienų nuo atsiskaitymo termino pabaigos.
15.	Kelmės r.	Informacija nepateikta.	Informacija nepateikta.
16.	Klaipėdos m.	Buhalterija sąskaitas įtraukia į buhalterinę apskaitos programą.	Gali būti vėluojama dėl to, kad sąskaitos pateiktos ne laiku, arba dėl to, kad centrinėje buhalterijoje atlikus einamąją finansų kontrolę rasta netikslių duomenų pateiktuose dokumentuose.

17.	Klaipėdos r.	<p>Buhalterija sąskaitas įtraukia į buhalterinę apskaitos programą. Galima išskirti Gargždų turgų, kuris turgaviečių nuomos paslaugas teikia pagal sudarytas sutartis su turgaus prekeiviais. Šių sutarčių pagrindu kiekvieno mėnesio pirmomis dienomis buhalterė išrašo sąskaitas už einamąjį mėnesį, kurias turgaus prekeiviai apmoka iki einamojo mėnesio 10 dienos. Už vėlavimą sutartyse numatyti delspinigiai. Padieniai turgavietės prekeiviai atsiskaito už kiekvieną prekybos dieną per įmonės EKA. Esant tokiai tvarkai atsiskaitymai vyksta laiku.</p>	<p>Gali būti vėluojama, jei laiku nebuvo pateiktos sąskaitos arba centrinėje buhalterijoje atliekant einamąją finansų kontrolę nustačius klaidų pateiktuose dokumentuose. Biudžetinės įstaigos („Gargždų švara“) pajamos yra gaunamos iš vietinės rinkliavos mokėtojų, kadangi pagal nuostatus už 2020 m. komunalinių atliekų vietinę už rinkliavą atsiskaityti privalo iki šių metų gruodžio 1d., todėl po šio laikotarpio bus galima vertinti mokėjimų vėlavimą. Biudžetinės įstaigos nurodo, kad gali būti vėluojama dėl laiku nepateiktų sąskaitų arba klaidingai pateiktų dokumentų. Galima išskirti „Klaipėdos rajono energija“, kuri teigia, kad vidutiniškai vėlavimo atsiskaityti terminas – 30 kalendorinių dienų, o priežastys – nedarbas, lėšų ar socialinių įgūdžių stoka. Gargždų ligoninė ir pirminis sveikatos priežiūros centras nurodo, kad apmokėti sąskaitų nevėluojama, jeigu dokumentai pateikiami laiku ir teisingi, laiku gautas finansavimas ir atsiskaitymai iš Ligonių kasų už suteiktas paslaugas.</p>
18.	Kupiškio r.	<p>Sudarydama komercines paslaugų, prekių ar darbų pirkimo sutartis tarp savivaldybės ir ūkio subjektų, savivaldybė skiria už sutarties vykdymą atsakingus asmenis, kurie kontroliuoja, kad darbai, paslaugos ir prekių pristatymas būtų atliekami sutartyje nustatytais terminais. Už sutarties vykdymą atsakingi asmenys taip pat kontroliuoja ir užtikrina, kad atsiskaitymo pagal komercines sutartis terminai atitiktų Mokėjimų, atliekamų pagal komercines sutartis, vėlavimo prevencijos įstatyme nustatytus atsiskaitymo terminus.</p>	<p>Informacija nepateikta.</p>
19.	Marijampolės r.	<p>Administracija apskaitą tvarko su UAB „Nevda“ apskaitos programa „Biudžetas VS“. Sąskaitos faktūros yra registruojamos naudojantis programa „Kontora“. Jas registruoja viešųjų pirkimų organizatoriai, paskirti administracijos direktoriaus įsakymu. Atsakingi asmenys patikrina gautą sąskaitą faktūrą pagal viešųjų pirkimų sutartį.</p>	<p>Sąskaitas apmokėti vėluojama, kai lėšos gaunamos iš Lietuvos Respublikos kelių direkcijos, nes pradedamos gauti tik birželio mėnesį, nors darbai vykdomi nuo kovo mėnesio. Labai daug problemų sukelia vykdomų ES iš dalies finansuojamų projektų išlaidų apmokėjimas. Agentūroms skirta daug laiko pirkimo dokumentams tikrinti, paraiškoms ir ataskaitoms vertinti.</p>
20.	Pagėgių	<p>Informacija nepateikta.</p>	<p>Mokėjimai atliekami laiku.</p>

21.	Pakruojo r.	Sąskaitų faktūrų apmokėjimo kontrolė atliekama naudojantis buhalterine programa.	Mokėjimai atliekami laiku.
22.	Panevėžio m.	Informacija nepateikta.	Mokėjimai atliekami laiku.
23.	Panevėžio r.	Informacija nepateikta.	Mokėjimai atliekami laiku.
24.	Pasvalio	Informacija nepateikta.	Kai rangos sutartyse numatyta sulaikyti (neišmokėti) atitinkamą procentą lėšų iki projekto įvykdymo pabaigos.
25.	Prienu r.	Atliekant viešųjų pirkimų procedūras, pirkimo dokumentuose visada nurodomi atsiskaitymo terminai, kurie sutampa su Lietuvos Respublikos mokėjimų, atliekamų pagal komercinius sandorius, vėlavimo prevencijos įstatyme nurodytais terminais. Sudaromose sutartyse numatomi sutarties šalių įsipareigojimai, tarp jų ir delspinigių skaičiavimas ir mokėjimas, kai vėluojama atsiskaityti su tiekėju arba atlikti darbus ar suteikti paslaugas, ar pristatyti prekes.	Mokėjimai atliekami laiku.
26.	Raseinių	Skiria už sutarties vykdymą atsakingą asmenį, kuris atlieka sutarties kontrolę, taip pat prižiūri atsiskaitymo terminus. Sutartyse visuomet numatomi atsiskaitymo su tiekėjais terminai, ne ilgesni negu nustatyti Mokėjimų, atliekamų pagal komercines sutartis, vėlavimo prevencijos įstatyme. Galima išskirti UAB „Raseinių komunalinės paslaugos“, kurioje, dirbant buhalterine programa, gavus iš ūkio subjekto sąskaitą faktūrą, užfiksuojamas atsiskaitymo terminas. Vyr. finansininkė kontroliuoja atsiskaitymo terminus, kad sąskaitos faktūros būtų apmokamos laiku. Komercinėse sutartyse su prekių ar paslaugų pirkėjais UAB „Raseinių komunalinės paslaugos“ taip pat nustato atsiskaitymo terminus (nuo 15 iki 30 kalendorinių dienų), tačiau prekių pirkėjas, paslaugų gavėjas ar darbų užsakovas ne visuomet laikosi nustatyto atsiskaitymo termino. Tuomet tenka siųsti priminimus ar apskaičiuoti delspinigius dėl atsiskaitymo vėlavimo.	Jei fiksuojama vėlavimo atveju, skaičiuojami delspinigiai, bet tai reti atvejai.
27.	Šiaulių m.	Duomenys taip pat surinkti iš: AB „Šiaulių energija“, UAB „Šiaulių vandenys“, UAB „Busturas“, UAB „Šiaulių gatvių apšvietimas“, UAB „Saulės dominija“, UAB Pabalių turgus, SĮ „Šiaulių oro uostas“, VšĮ Šiaulių verslo inkubatorius. Atsiskaitymo terminų laikymasis dažniausiai užtikrinamas netesybomis – delspinigiais.	Mokėjimai atliekami laiku.

28.	Šiaulių r.	Jeigu nevykdomas savivaldybės biudžetas, t. y. gaunama mažiau pajamų, nei buvo numatyta, jei biudžeto sąskaitoje nėra pakankamai lėšų visiems vienu metu turimiems piniginiams įsipareigojimams vykdyti, finansavimas iš savivaldybės biudžeto vykdomas savivaldybės tarybos nustatyta tvarka, pagal kurią yra reglamentuota, kad įsipareigojimams vykdyti pagal sudarytas sutartis finansavimas vykdomas proporcingai turimoms lėšoms. Tai gali lemti ir atsiskaitymų už atliktus darbus, pateiktas prekes ar suteiktas paslaugas terminus.	Įtakos atsiskaitymo terminams, be kita ko, turi ir lėšų, skiriamų pagal su įvairiomis institucijomis pasirašytas finansavimo sutartis (pvz., VĮ Lietuvos automobilių kelių direkcija ir kt.), gavimo terminas, taip pat išskirtini mokėjimų vėlavimo atvejai, kai projektus finansuoja ES.
29.	Širvintų	Sąskaitų faktūrų apmokėjimo terminų kontrolę vykdo sutartyje nurodytas už sutarties vykdymą atsakingas asmuo, kuris tikrina gautas sąskaitas faktūras, priima sprendimus dėl gautų sąskaitų faktūrų, koordinuoja sąskaitų faktūrų apmokėjimo terminus. Administracijos finansininkai pagal komercines sutartis taip pat kontroliuoja kiekvienos gautos sąskaitos faktūros apmokėjimo terminus. Pažymėtina, kad tiekėjai nėra pareiškę administracijai pretenzijų dėl laiku neapmokėtų sąskaitų faktūrų. Taip pat administracijai nėra pritaikyta sutartinė civilinė atsakomybė dėl laiku neapmokėtų sąskaitų faktūrų. Administracijos darbuotojų atliekama gautų sąskaitų faktūrų terminų kontrolė yra vykdoma preciziškai pagal komercinėje sutartyje nustatytus terminus, tinkamai ir operatyviai.	Išimtiniais atvejais, kai tai yra objektyviai pagrįsta, tai yra kai pirkimai yra finansuojami Europos Sąjungos struktūrinių fondų ar valstybės biudžeto lėšomis , o mokėjimo dokumentams pateikti, patikrinti ir kitoms procedūroms atlikti būtinos laiko sąnaudos, ir tai aiškiai reglamentuojama pačioje sutartyje, yra nustatomas 60 kalendorinių dienų atsiskaitymo laikotarpis, nepažeidžiant Įstatymo 5 straipsnio 3 dalies reikalavimo. Siekiant užtikrinti atsiskaitymo terminų laikymąsi viešojo pirkimo sutartyse yra numatoma sutartinė civilinė atsakomybė administracijai (užsakovui) – administracijai laiku neatlikus mokėjimo pagal viešojo pirkimo sutartį, administracija sutarties kitos šalies reikalavimu privalo mokėti rangovui (tiekėjui, paslaugų teikėjui) fiksuotus delspinigius nuo laiku nesumokėtos sumos už kiekvieną uždelstą dieną.
30.	Tauragės r.	Informacija nepateikta.	Atlikti mokėjimus vėluojama retai. Atsakyme pažymėta, kad viena uždaroji akcinė bendrovė, kuri yra valdoma 4 savivaldybių, vėluoja atsiskaityti su tiekėjais.
31.	Telšių r.	Telšių rajono savivaldybės administracija, veikdama kaip perkančioji organizacija, sutartyse numato atsiskaitymo terminus, ne ilgesnius kaip 60 dienų. Gavus sąskaitas faktūras, už atliktus darbus ar pateiktas prekes stengiamasi sumokėti kaip galima greičiau, atsižvelgiant į tuo metu turimas lėšas.	Yra buvę atvejų, kai laiku negauta lėšų iš planuoto finansavimo šaltinio, tačiau tiekėjas delspinigių sąskaitos nepateikė. Telšių rajono savivaldybės administracija už pavėluotus atsiskaitymus yra sumokėjusi nedideles delspinigių sumas. Telšių rajono savivaldybės biudžetinės įstaigos atsiskaito laiku, o už nežymų vėlavimą delspinigių sąskaitų nėra gavusios. UAB „Telšių vandenys“ už paslaugas atlieka mokėjimus ne vėliau kaip per 30 dienų nuo sąskaitos gavimo.

			<p>Abonentui laiku nesumokėjus už tiekiamą vandenį, tiekėjas už kiekvieną pavėluotą dieną apskaičiuoja jam 0,02 proc. dydžio delspinigius. Delspinigiai už pavėluotus mokėjimus už paslaugas skaičiuojami apie 20 proc. visų komercinės paskirties abonentų, 80 proc. atsiskaito laiku sutartyje nustatyta tvarka. Delspinigiai neskaičiuojami viešojo sektoriaus įmonėms ir įstaigoms (ligoninės, mokyklos, globos namai, seniūnijos ir kt.). Vėluojant apmokėti sąskaitas už suteiktas vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugas, palūkanos neskaičiuojamos. Nevykdantiems sutartinių įsipareigojimų abonentams taikomos skolų išieškojimo priemonės – siunčiant pranešimus bei įspėjimus, sudaromi skolų grąžinimo grafikai, tačiau skolininkui nesureagavus ir nesumokėjus už paslaugas per 3 mėn. ir daugiau, pradedamas vykdyti ikiteisminis skolos išieškojimas, nepavykus – teisminis skolos išieškojimo procesas nustatyta teisine tvarka.</p>
32.	Ukmergės	Informacija nepateikta.	Mokėjimai atliekami laiku.
33.	Utenos	<p>Visas sąskaitas faktūras mokėjimams Buhalterinės apskaitos skyriui teikia informacinėje dokumentų valdymo sistemoje „Kontora“. Sąskaitoje faktūroje nurodoma sutarties data, numeris ir atsiskaitymo terminas. Jeigu biudžetas vykdomas ir finansavimas sklandus, gavus sąskaitas faktūras, atsiskaitymai vykdomi nedelsiant.</p> <p>Utenos rajono savivaldybės viešosios įstaigos ir uždarnosios akcinės bendrovės, veikdamos kaip perkančiosios organizacijos, užtikrina, kad atsiskaitymai pagal komercinių sutarčių terminus atitiktų Mokėjimų, atliekamų pagal komercines sutartis, vėlavimo prevencijos įstatyme nustatytus atsiskaitymo terminus. Pradelstų mokėjimų, atliekamų pagal komercinius sandorius, savivaldybės viešosios įstaigos ir uždarnosios akcinės bendrovės neturi.</p>	2020 m. Utenos rajono savivaldybės administracija pradelstų mokėjimų, atliekamų pagal komercinius sandorius, neturi.

34.	Vilkaviškio	Informacija nepateikta.	Kyla sunkumų laikytis minėtų sutartyse apibrėžtų mokėjimų nuostatų, įgyvendinant Europos Sąjungos ir valstybės biudžeto lėšomis finansuojamus investicinius projektus : kai kurios įgyvendinančiosios institucijos VSS pateiktus mokėjimo prašymus vertina mėnesį ir dar ilgiau. Dėl to nėra laiku gaunamas finansavimas mokėti už įsigytas prekes, paslaugas ar atliktus darbus, o VSS subjektas, neturintis pakankamai apyvartinių lėšų, nėra finansiškai pajėgus atsiskaityti su ūkio subjektais komercinėse sutartyse numatytais terminais.
35.	Visagino	<p>Administracija tvarko asignavimus savarankiškai t. y. necentralizuotai. Įstaigos pajamos ir asignavimai tvirtinami savivaldybės tarybos sprendimu kalendorinių (biudžetinių) metų pradžioje, paskirstomi ketvirčiais ir naudojami pagal poreikį.</p> <p>Darbų, paslaugų, turto ar prekių pirkimo sutartyse su Visagino savivaldybės administracija dažniausiai yra nustatytas 30 kalendorinių dienų atsiskaitymo terminas po sąskaitos faktūros už suteiktas paslaugas ar atliktus darbus pateikimo. Atsakingas už tų paslaugų ar darbų ir prekių pirkimą asmuo, gavęs sąskaitą, ją patikrina, sutikrina su darbų ar paslaugų perdavimo–priėmimo aktu, suderina pasirašant dokumentus ir pateikia Apskaitos skyriui apmokėti.</p> <p>Administracijos Apskaitos skyrius užsako asignavimus iš Visagino savivaldybės administracijos Finansų ir biudžeto skyriaus (išdo) ir gavęs lėšas sumoka tiekėjui. Paraiškos asignavimams gauti finansuojamos paprastai per vieną–dvi darbo dienas. Todėl, jeigu nėra kitų trukdžių mokėjimui atlikti, su tiekėjais atsiskaitoma laiku. Pritrūkus asignavimų tam tikrai priemonei įgyvendinti, savivaldybės administracijos asignavimai yra patikslinami administracijos direktoriaus įsakymu arba savivaldybės tarybos sprendimu. Atsiskaitymo su tiekėjais terminą stebi ir atsakingas už darbus, prekes ar paslaugas asmuo, ir Apskaitos skyriaus darbuotojai.</p>	Jeigu tiekėjai uždelsia įvykdyti įsipareigojimus pagal pasirašytas sutartis , atsakingas asmuo taip pat informuoja raštu administracijos Apskaitos skyriaus darbuotojus apie sutarties nevykdymą ir delspinigių apskaičiavimą. Tuomet Apskaitos skyrius apskaičiuoja tiekėjui delspinigius ir išrašo tiekėjui sąskaitą, reikalingą delspinigiams sumokėti.
36.	Zarasų r.	Informacija nepateikta.	Būna atveju, kai baigiasi sutartyse nurodyto termino apmokėjimo laikas, bet dėl nebaigtų darbų ar laiku negautų sąskaitų gali vėluoti mokėjimas.

Apibendrinant atliktos apklausos duomenis, galima išskirti kelias pasikartojančias mokėjimo vėlavimo priežastis:

- 1) Vėluojama apmokėti sąskaitas iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų ar valstybės projektinio finansavimo. Projektų įgyvendinimą prižiūrinčios agentūros vėluoja pervesti pinigus projektams, nes joms yra nustatytas ilgesnis terminas pirkimo dokumentams tikrinti, paraiškoms ir ataskaitoms vertinti, šioms agentūroms trūksta žmogiškųjų ir finansinių išteklių.
- 2) Vėluojama apmokėti sąskaitas, kurios apmokamos iš Lietuvos Respublikos automobilių kelių direkcijos lėšų.
- 3) Vėluojama apmokėti sąskaitas tol, kol nebus įgyvendintas projektas, arba paslaugų ar prekių tiekėjas vėluoja vykdyti savo įsipareigojimus.
- 4) Vėluojama apmokėti sąskaitas, nes pats tiekėjas uždelsia laiku pateikti sąskaitą faktūrą arba pateiktoje sąskaitoje nurodyti klaidingi duomenys.
- 5) Vėluojama apmokėti sąskaitas dėl lėšų trūkumo, kai nesurenkama pakankamai mokesčių iš gyventojų.
- 6) Vėluojama apmokėti sąskaitas dėl to, kad užtrunka finansavimas ir atsiskaitymai už suteiktas paslaugas iš Ligonių kasų.

Savivaldybės ir jų valdomi viešojo sektoriaus subjektai, nors ir nepriklauso NBFC, neturi centralizuotos buhalterinės apskaitos sistemos, iš esmės taiko panašias Mokėjimų vėlavimo prevencijos įstatymo taikymo stebėsenos priemones. Dažniausiai stebėseną vykdoma naudojant buhalterinės apskaitos programą ir skyrus atsakingą asmenį pirkimų sutarčių laikymosi priežiūrai atlikti.

2. Privatus sektorius ir Lietuva pasaulio kontekste

Siekiant išsiaiškinti, kaip privatūs subjektai laikosi atsiskaitymo terminų ir kaip vykdoma proceso kontrolė, atsižvelgiant į Mokėjimų vėlavimo prevencijos įstatymą, svarbu pažymėti, kad šiuo metu Ministerija neturi jokių duomenų ar informacijos apie privataus sektoriaus atliekamus mokėjimus. Su tokios informacijos trūkumu susiduria ir kitos ES šalys, todėl šioje analizės dalyje bus apžvelgiamos tarptautinės analizės, tyrimai ir aptariamoje srityje dirbančių ES ekspertų įžvalgos ir siūlomi sprendimų būdai.

Paskutiniame Europos Komisijos „DG GROW“ organizuotame susitikime su šalių ekspertais, dirbančiais Direktyvos taikymo srityje, kuris vyko 2020 m. lapkričio 6 d., šalių narių atstovai dalijosi savo sukauptais tyrimų duomenimis ir informacija apie privataus sektoriaus įmonių mokėjimų vėlavimą. Visoms šalims narėms būdinga tai, kad patikimos informacijos apie tarp verslo subjektų vykstančių mokėjimų vėlavimą gauti sudėtinga. Nenorėdami prarasti naujų užsakymų, verslo atstovai vengia kalbėti apie mokėjimų vėlavimą ir dėl to skūstis. Tai ypač aktualu statybų sektoriuje. Prancūzijos atstovas akcentavo, kaip svarbu sukurti verslo atstovams šiuo požiūriu saugią aplinką, kad jie galėtų dalytis savo patirtimi, o Latvijos atstovė kėlė klausimą, ar yra jau egzistuojančių sistemų, kurios kauptų tokią su verslo

atsiskaitymais susijusią informaciją¹¹. Verta pažymėti, kad Europos Komisijos atstovas atsakydamas teigė, kad verslo įmonės privalo dalytis informacija apie savo sąskaitas – tvarkyti balansą ir teikti ataskaitas atsakingoms institucijoms (Lietuvoje – VMI). Europos Komisijos suburta ekspertų grupė iš visos ES siekia nustatyti, kaip stebėti Direktyvos taikymą. Šios grupės darbo rezultatų laukiama.

ES, ieškodama būdų, kaip pagerinti atsiskaitymus šalyse narėse ir tarp šalių narių, nuo 1998 m. inicijuoja tarptautinę Europos mokėjimų analizę, kurią atlieka tarptautinė įmonė „Intrum“. Naujausia 2019 m. analizė yra paremta apklausa, kuri tuo pačiu metu buvo atlikta 29 Europos šalyse nuo 2019 m. sausio 31 d. iki balandžio 5 d. Iš viso apklausoje dalyvavo 11 856 įmonės visoje Europoje¹². Kaip viena iš svarbiausių šios analizės išvadų ta, kad **apie Direktyvą vis dar žinoma labai menkai – tik 29 proc.** respondentų yra su ja susipažinę, iš jų tik 57 procentai taiko Direktyvoje numatytą 40 eurų baudą¹³.

Ankstesnėje 2018 m. ataskaitoje pažymima, kad Lietuvoje situacija pavėluotų mokėjimų atžvilgiu yra nebloga, tačiau verslo atstovai ją vertina pesimistiškai. Lietuvos verslininkams pavėluoti mokėjimai lemia pajamų praradimą. Šis rodiklis yra vienas didžiausių ES – jis siekia net 35 procentus. Didesnis rodiklis yra tik Graikijos – jis siekia 66 proc. Svarbu atkreipti dėmesį, kad ES vidurkis yra 18 proc¹⁴.

Naujausioje 2019 m. ataskaitoje nurodoma, kad Lietuvoje **pagrindinė mokėjimų vėlavimo priežastis yra finansiniai sunkumai** (įskaitant ir pavėluotus mokėjimus už atliktus darbus ar paslaugas). Šią priežastį nurodė net 45 procentai respondentų (ES vidurkis yra 54 proc.). Visgi daugiau nerimo kelia kita respondentų nurodyta priežastis – net **32 procentai paminėjo, kad mokėjimus atlikti vėluojama dėl su aplinkybėmis nesusijusių tyčinių užsakovo veiksmų**.

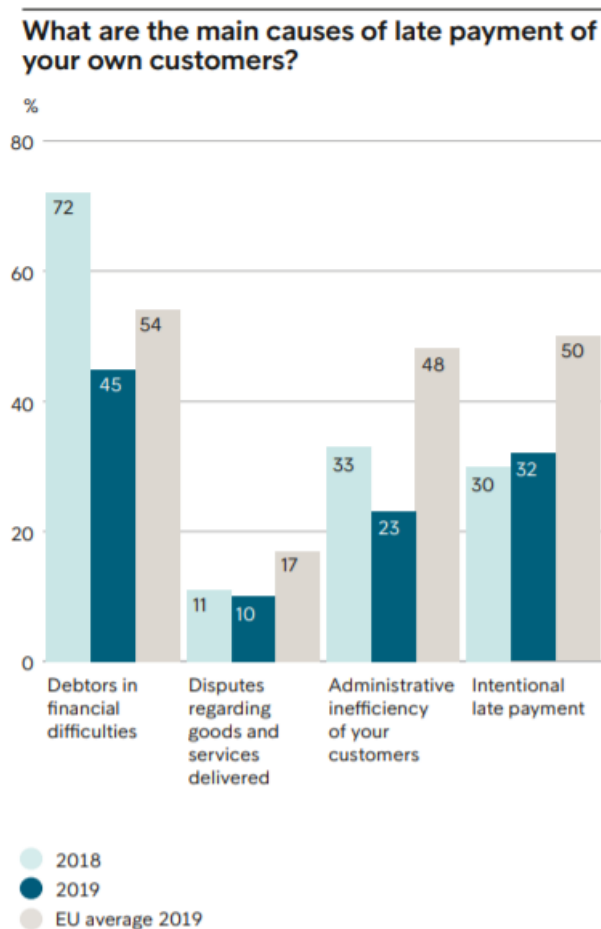
¹¹ Ataskaita dėl EK posėdžio „ES vėlavimų vykdant komercinius sandorius stebėjimo centro (observatorijos) projektas“, 2020-11-06, nuotoliniu būdu.

¹² 2019 European payment report: <https://www.intrum.com/media/5755/intrum-epr-2019.pdf>.

¹³ Ten pat.

¹⁴ 2018 European payment report: <https://www.smefinanceforum.org/post/european-payment-report-2018>.

3 pav. Svarbiausios klientų mokėjimų vėlavimo priežastys.

Šaltinis: *European payment report*: <https://www.intrum.com/media/5755/intrum-epr-2019.pdf>.

Apibendrinant galima teigti, kad viešai ar lengvai prieinamų duomenų apie privataus sektoriaus mokėjimus nėra ne tik Lietuvoje, tačiau ir kitose ES šalyse. Europos Komisija, ieškodama būdų, kaip užtikrinti Direktyvos nuostatų laikymąsi, kiekvienais metais užsako tarptautinę analizę. Naujausioje analizėje daroma išvada, kad privatus sektorius mažai nežino apie pačią Direktyvą, o Lietuvos privačiame sektoriuje esminė mokėjimų vėlavimo priežastis yra finansiniai sunkumai, tačiau pastebima ir nerimą kelianti tyčinio vėlavimo tendencija.

3. Europos Sąjungos veiksmai

Europos Komisijos komunikate Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui, Tvarcos ir skaitmeninės Europos MVĮ strategijoje minima, kad nors Pavėluotų mokėjimų direktyva sumažino vėlavimą tiek įmonių tarpusavio sandorių, tiek įmonių sandorių, kuriuos įmonės sudaro su platformomis, srityse, tik 40 proc. Europos Sąjungos įmonių mokėjimai atliekami laiku. Be to, vėluojantys mokėjimai susiję su ketvirtadaliu ES MVĮ bankrotų. Komunikate teigiama, kad reikia ryžtingai pereiti prie naujos verslo kultūros, kurioje laiku atlikti mokėjimus būtų

įprasta. Šiuo tikslu Komisija žada remti Pavėluotų mokėjimų direktyvos įgyvendinimą, siekdama įgyvendinti griežtas susijusias stebėsenos ir vykdymo užtikrinimo priemones. Be kita ko, **galėtų būti sukurtas virtualus mokėjimų vėlavimo stebėsenos centras**, kuris aiškintųsi nesąžiningą mokėjimo praktiką ir nagrinėtų galimybes taikyti alternatyvius ginčų sprendimo ir (arba) tarpininkavimo mechanizmus, kad būtų galima greitai išspręsti su mokėjimais susijusius ginčus komercinių sandorių srityje.

Idėja apie virtualų mokėjimų vėlavimo stebėsenos centrą aptariama vis plačiau, o paskutinio Europos Komisijos „DG GROW“ organizuoto susitikimo su ekspertais posėdžio metu ES narių buvo klausama apie ketinimus prisijungti prie tokio centro. Svarbu pažymėti, kad kai kuriose ES valstybėse tokie nacionaliniai centrai jau veikia, pavyzdžiui, Prancūzijoje ir Portugalijoje, tad šios šalys, turėdamos jau veikiančias sistemas, aktyviai dalyvauja dalydamosi savo praktika bei informacija apie duomenų rinkimo metodus.

4. Išvados ir pasiūlymai

1. VPT tikslingos sutarčių priežiūros dėl mokėjimų terminų laikymosi neatlieka. Nors neseniai, atliekant analizę, buvo atlikti keli pakeitimai perkančiosioms organizacijoms, tačiau kokios naudos šie sistemos atnaujinimai duos Mokėjimų vėlavimo prevencijos įstatymo taikymui, vertėtų pasidomėti praėjusius šiek tiek laiko.
2. Svarbu paminėti, kad siekių standartizuoti ir centralizuoti buhalterinę apskaitą yra, tačiau bendra buhalterinė sistema visame viešajame sektoriuje vis dar nesukurta. Pagal tai, kaip atliekami mokėjimai, šiuo metu galima išskirti dvi viešasis sektoriaus srities grupes: valstybės įstaigas bei savivaldybes ir jų įstaigas. Valstybės įstaigas šiuo metu aptarnauja NBFC, kuris, be kitos veiklos, apmoka sąskaitas. Tačiau savivaldybės ir jų biudžetinės įstaigos bei jų įmonės nėra prijungtos prie šios bendros sistemos.
3. Apibendrinant galima daryti išvadą, kad sąskaitos valstybės įstaigose apmokamos laiku, o pavieniai vėlavimo atvejai yra susiję su NBFC aptarnaujamų institucijų sąskaitų perdavimu.
4. Atlikus apklausą, kurioje dalyvavo 36 savivaldybės, galima išskirti kelias pasikartojančias mokėjimų vėlavimo priežastis: projektų įgyvendinimą prižiūrinčios agentūros vėluoja pervesti pinigus įgyvendinamam projektui, nes laikosi nustatytų ilgų pirkimo dokumentų tikrinimo, paraiškų vertinimo, ataskaitų vertinimo terminų; delsiama apmokėti sąskaitas, jei paslaugų ar prekių tiekėjas vėluoja vykdyti savo įsipareigojimus; pats tiekėjas uždelsia laiku pateikti sąskaitą faktūrą arba joje įrašyti klaidingi duomenys; savivaldybių viešojo sektoriaus subjektai kartais nesurenka pakankamai mokesčių iš gyventojų bei užtrunka finansavimas ir atsiskaitymai iš Ligoninių kasų už suteiktas paslaugas.

5. Iš atliktos apklausos galima daryti išvadą, kad savivaldybės ir jų valdomi viešojo sektoriaus subjektai, nors ir nepriklauso NBFC, neturi centralizuotos buhalterinės apskaitos sistemos, iš esmės taiko panašias Mokėjimų vėlavimo prevencijos įstatymo taikymo stebėsenos priemones. Dažniausiai stebėseną vykdoma naudojant buhalterinės apskaitos programą bei skiriant už pirkimų sutarčių priežiūrą atsakingą asmenį.
6. Viešai ar lengvai prieinamų duomenų apie privataus sektoriaus mokėjimus nėra ne tik Lietuvoje, bet ir kitose ES šalyse.
7. Tarptautinėse analizėse daromos išvados, kad privatus sektorius labai stokoja žinojimo apie pačią Direktyvą, o Lietuvos privačiame sektoriuje pagrindinės vyraujančios mokėjimų vėlavimo priežastys yra finansiniai sunkumai, tačiau pastebima ir nerimą kelianti tyčinio vėlavimo tendencija. Atsižvelgiant į tai, siūloma vykdyti viešinimo kampaniją, siekiant visuomenę ir Lietuvos verslą plačiau supažindinti su Direktyva ir Mokėjimų vėlavimo prevencijos įstatymu.

Simona Gaidytė
Verslo aplinkos departamento
Verslo politikos skyriaus
vyr. specialistė,
tel. 8 706 64 801,
el. p. Simona.Gaidyte@eimin.lt